

Even uw aandacht...

Deze 'smaakmaker' laat u toe kennis te maken met dit werk.

Dit tekstfragment mag niet gebruikt worden voor opvoering. Het mag niet worden gedownload, afgedrukt of verder verspreid.

Indien deze smaakmaker u bevalt, raden we u aan het volledige toneelstuk te ontlenen en te lezen voor u tot de aankoop van boekjes voor opvoering beslist.

Veel leesplezier!

THE CANTERBURY TALES

Een middeleeuws massaspektakel

door

Dirk Dobbeleers, Philippe Dijkmans
& Dirk Vranken

Toneelfonds J. Janssens – Antwerpen

2016

Nr.2239

EEN INLEIDEND DOSSIERTJE OM ...

- de historische achtergrond te schetsen
- sfeer te scheppen
- uw programmaboekje te stofferen

1. Geoffrey Chaucer: biografie:

Geoffrey Chaucer werd geboren rond 1342, de exacte datum is niet gekend. Hij was de zoon van Robert, een wijnhandelaar en naar alle waarschijnlijkheid van Agnes de Capton. Het gezin leefde in Londen, in de buurt van Sint-Martin's-in-the-Vintry. Geoffrey was in 1357 als page in dienst bij gravin Elisabeth van Ulster, vrouw van prins Lionel, de tweede zoon van koning Edward III. In 1359, tijdens de 100-jarige oorlog, werd Chaucer als soldaat naar Frankrijk gezonden. Hij werd er gevangen genomen en de koning betaalde zelf het losgeld, zo'n zestien pond. Goede pages waren immers zeldzaam. Men veronderstelt dat hij na zijn terugkeer uit Frankrijk gedichten begon te schrijven. In 1367 huwde hij met Philippa de Roet, een bediende van de koningin. Voor zover men weet schreef Chaucer geen liefdesgedichten voor haar. Hij was inmiddels bevorderd tot kamerjonker van de koning. Kamerjonkers moesten vreemde bezoekers en hovelingen vermaken met muziek en door het vertellen van oude histories en kronieken.

Vanaf 1370 trok hij regelmatig op diplomatieke zending naar Vlaanderen, Frankrijk en Italië. In 1372 was hij in Genua om er te onderhandelen over de voordelen die de kooplui van Genua in een Engelse handelshaven zouden genieten. Hij bezocht tijdens die reis ook Florence. Misschien ontmoette hij daar Petrarca wel. In 1378 trok hij naar Milaan om er militaire steun te zoeken tegen Frankrijk. Het waren deze zendingen die hem in contact brachten met de renaissance, de kunststijl die zijn gedichten later zou beïnvloeden. In 1374 werd hij benoemd tot controleur van de rechten op wol, huiden en schapevachten in de haven van Londen. Hij woonde toen boven de Aldgate-poort. In 1385 werd hij benoemd tot vrederechter van het graafschap Kent en werd hij verkozen tot parlamentslid voor dat graafschap. In 1386 werd hij om politieke redenen van al die diensten ontslagen.

In de nazomer van 1387 was zijn vrouw Philippa overleden. Na haar dood en zijn ontslag verbleef Chaucer in Greenwich. De bedevaart naar Canterbury trok omzeggens voorbij zijn huis. Waarschijnlijk bezorgde dat hem inspiratie om aan zijn Canterbury Tales te beginnen. Het is alleszins zeker dat hij omstreeks die tijd aan zijn verhalenboek begonnen is. In 1389 werd hij in ere hersteld en benoemd tot

intendant van een aantal koninklijke kastelen en huizen. Hij was opzichter van de herstellingswerken aan de kapel van Sint-Joris te Windsor en van de herstellingswerken aan de dijken en de afwatering tussen Greenwich en Woolwich. Nog geen twee jaar later werd hij door de koning uit zijn ambt ontheven. Misschien kon hij de zware verantwoordelijkheid van de job wel niet aan. Toch bleef hij in de gunst van de koning. Zo ontving hij in 1394 van de koning een pensioen van twintig pond voor bewezen en nog te bewijzen diensten. In 1399 ontving hij nogmaals een pensioen, ditmaal van 40 mark. Hij huurde inmiddels van Westminster Abbey een woning met bijgebouwen in de tuin van de Mariakapel. In juni 1400 trok hij voor het laatst een deel van zijn pensioen. Volgens de inscriptie op zijn grafmonument in Westminster Abbey stierf hij op 25 oktober 1400. Niemand weet wanneer hij het laatst aan The Canterbury Tales werkte. Hij voltooide ze echter nooit.

2. Geoffrey Chaucer: bibliografie:

Men weet niet zeker in welke volgorde Chaucer zijn werken schreef. Naar alle waarschijnlijkheid ging een aantal geschriften zelfs verloren. Zijn voornaamste overgebleven werken kunnen we in 4 delen opsplitsen:

- 1) voor 1372: de vertaling van de "Roman de la Rose", "The Book of the Duchess" (het boek van de hertogin) en de "ABC of the virgin" (Het ABC van de maagd).
- 2) tussen 1372 en 1382: "The House of Fame" (Het boek van de faam), "The Parliament of the Fowls" (het vogelparlement), waarschijnlijk schreef hij ook al een aantal versies van - vooral vrome - verhalen die hij later aan de Canterbury Tales toevoegde.
- 3) tussen 1382 en 1386 verschenen "Troilus and Criseyde" en de vertaling van Boethius' "De consolatione Philosophiae", hij schreef ook een groot deel van "The Legend of the Saints of Cupid", beter bekend als "The Legend of Good Women" (De legende van de heilige vrouwen). Hij voltooide dit werk nooit.
- 4) vanaf 1386 of 1387 werkte hij aan de Canterbury Tales.

3. The Canterbury Tales: historische achtergrond:

In de veertiende eeuw was Canterbury een gekend pelgrimsoord. Bedevaarders trokken erheen om te bidden tot de relieken van de heilige Thomas Becket. Deze aartsbisschop werd in 1170 aan het altaar van zijn eigen kathedraal door soldaten van de koning vermoord. Er werd een schrijn voor de heilige Thomas opgericht.

Dit schrijn kreeg al gauw enkele wonderbaarlijke genezingen op haar naam en ... van dan af werd Canterbury door pelgrims overspoeld. Het is over deze pelgrims dat Geoffrey Chaucer een boek wil schrijven. Hij maakt er niet zomaar een boek van ; hij wil er een immens project van maken. De pelgrims komen bijeen in herberg "De Wapenrok" te Southwark. Van daaruit zullen ze vertrekken. De waard, Harry Bailly, ontvangt hen gastvrij. Hij stelt voor de tocht aangenamer te maken door een spelletje te spelen. Om de tijd te doden zullen alle pelgrims, 30 in totaal, twee verhalen tijdens de heenreis en twee verhalen tijdens de terugreis vertellen. Het beste verhaal wordt bij de terugkomst in "De Wapenrok" met een gratis maaltijd bedacht. De waard trok zelf mee als scheidsrechter. De prijs werd nooit uitgereikt, want Chaucer vervulde zijn werk niet. Hij schikte en herschikte de verhalen naarmate het werk vorderde. Hij verplaatste ze niet alleen maar soms wees hij ze ook aan een andere verteller toe. Wat hij had geschreven, werd dus nooit herlezen.

Daarnaast hebben ook de afschrijvers, er werden een dertigtal manuscripten van de Tales teruggevonden, enkele ingrepen uitgevoerd. Alle manuscripten tonen wel aan dat dit grote gedicht in tien fragmenten kan verdeeld worden, van A tot I (groep B wordt nogmaals in twee verdeeld zodat we aan tien komen). Moderne uitgevers hebben deze gerangschikt in wat de volgorde zou kunnen geweest zijn. Ze leidden die af uit de data en de plaatsen vermeld in de "eindschakels" of "prologen" zoals de gesprekken van de pelgrims tussen de verhalen door worden genoemd. Verzamelingen van verhalen waren in die tijd normaal. We kennen in dit kader ook Boccaccio's "Decameron" en "De Verhalen van Duizend-en-één-nacht". Chaucer kende de "Decameron", maar ontleende er weinig aan. De verhalen die de pelgrims vertelden kwamen uit heel Europa. Velen zijn van Chaucers tijdsgenoten (zoals Nicholas Trivet). Anderen komen uit het Oosten (Duizend-en-één-nacht) of uit de klassieke galerij (De Metamorfosen van Ovidius). Ook de bijbel was een belangrijke inspiratiebron. Het was niet de bedoeling dat de veertiende eeuwse verhalenverteller al zijn vertellingen zelf uitvond. Hij moest ze aan zijn publiek aanbieden, verfraaid met rethorische kunsten om zijn toehoorders te vermaken.

Chaucer schetst met de pelgrims een heel volk: groot en klein, jong en oud, man en vrouw, leek en geestelijke, geleerde en ongeletterde, schurk en rechtvaardige, stad- en plattelandsmensen, land- en zeerotten. De karakters vertonen echter geen extremen. Er staat in The Canterbury Tales, en ook in deze bewerking, heel wat kritiek op de geestelijken. Dit was een oude literaire traditie. Chaucer beseft dat

hij soms de scabreuze toer opgaat. Hij verklaart echter, voor hij aan het verhaal van de molenaar begint, dat hij niet als censor is opgetreden. Als de priores en de non zich niet aan de taal van de molenaar storen, dan moet die ook maar bij de lezer - en de toeschouwer - door de beugel kunnen. Chaucer nam waarschijnlijk zelf deel aan de pelgrimstocht die plaatsvond van 16 tot 20 april 1387. Waarom? Misschien zocht hij inspiratie voor zijn Canterbury Tales. Misschien had de stroom pelgrims, die jaarlijks voorbij zijn deur in Greenwich trok, hem nieuwsgierig gemaakt. Misschien trok hij wel als overtuigd gelovige naar Canterbury om er te bidden tot de heilige Thomas Becket en om genezing voor zijn doodzieke vrouw af te smeken. Het heeft de arme Philippa niet kunnen baten, want zij stierf in de herfst van 1387.

Tenslotte wil ik u nog de volledige lijst meereizende pelgrims geven: de ridder, de jonker, een kleine landeigenaar, een non, een tweede non, een priester, een monnik, een frater, een koopman, een student uit Oxford, een rechtsgeleerde, een hereboer, een marktkramer, een schilder, een timmerman, een wever, een tapijtenkoopman, een kok, een schipper, een dokter, een vrouw uit Bath, een aflaatverkoper, een ploeger, een baljuw, een molenaar, een foerier, een gerechtsboddel, een dorpspastoor, de waard en Geoffrey Chaucer zelf.

4. Historische achtergronden ten tijde van Chaucer:

Geoffrey Chaucer werd geboren tijdens de regering van koning Edward III, kort na het begin van de 100-jarige oorlog. De Engelsen boekten belangrijke overwinningen op de Fransen te Crecy en te Poitiers. Het was een opwindende periode: de bloei van het ridderschap kwam stilaan ten einde. Het was ook een tijd waarin het gewone volk, na het bezoek van de Zwarte Dood (de plaag die een derde van de bevolking uitroeide en de economische structuur van het feodale systeem ondermijnde), voor het eerst begon op te komen tegen hun oversten. Ook voor de kerk was het een kritieke periode. De grote scheiding, met twee pausen als rivalen, begon in 1378. Links en rechts werden de clerus en de kerkelijke dogma's al aangevallen. Dat waren de voorlopers van de reformatie. Stel u niet teveel voor van de veertiende eeuwse pelgrimstocht. De meeste bedevaarders werden namelijk niet gedreven door godsdienstige motieven. Zin naar avontuur en reislust (de pelgrims wilden wel eens een stukje van de wereld zien) waren belangrijkere drijfveren. Vaak hadden pelgrimstochten ook een erotisch tintje.

5. Authenticiteit van deze bewerking:

Uiteraard hebben wij moeilijkheden ondervonden met het omzetten van de verzen naar toneel. Het was dus onmogelijk om het werk van Geoffrey Chaucer voor 100 procent te volgen. De prologen of eindschakels zijn allemaal echt, maar de beste werden er uitgehaald en als inleiding bij totaal andere verhalen gebruikt (maar dat deden de afschrijvers en Chaucer zelf ook). Verder deden we nog drie ingrepen:

1) Het verhaal dat in onze bewerking door de non verteld wordt, werd in de tekst aan de vrouw uit Bath toegeschreven. (Het verhaal dat wij de vrouw uit Bath laten vertellen, is eigenlijk de proloog tot haar vertelling.) Wij wilden echter ook een geestelijke, in de oorspronkelijke versie komt de clerus regelmatig aan bod, aan het woord laten. Aan de inhoud van het verhaal werd verder niet geraakt.

2) Het verhaal van de kok werd door Chaucer nooit afgewerkt. Wij hebben dat wel gedaan en probeerden er een Chauceriaans tintje aan te geven. We verwerkten er tevens een deel van het verhaal van de tweede non in. (Dat verhaal vertelt oorspronkelijk de legende van de heilige Cecilia. Kwestie van het religieuze nog eens te kunnen inschakelen!)

3) De volgorde van de verhalen werd ook grondig door elkaar geschud. We hebben getracht een evenwicht te brengen tussen pikante, humoristische en min of meer ernstige verhalen.

6. Personages:

Het is volgens mij interessant eerst alle personages per verhaal op te sommen. De verteller telt bij alle verhalen uiteraard mee.

Het verhaal van de MOLENAAR: Alison, John (timmerman), Nicholas, Absalon.

Het verhaal van de BALJUW: econoom, John, Alan, de molenaar, Virginia en Mary.

Het verhaal van de AFLAATKRAMER: John, Aurelius, Rogier, de oude man (de dood), de waard.

Het verhaal van de KOK: Virginus, Peter, Dorigen, monnik, vader abt.

Het verhaal van de NON (PRIORES): koning, ridder, oude vrouw, Clothilde, jonge vrouw (en de 16 vrouwen).

Het verhaal van de SCHIPPER: heer Jan (monnik), Walter, Griselda.

Het verhaal van de GERECHTSBODEL: frater Franciscus, Thomas, vrouw, Antonius.

Het verhaal van de KOOPMAN: Januaris, Placebo, Justinus, May, Damiaan, dienaar, Prosperine, Pluto.

Het verhaal van de FOERIER: Phoebus, kraai (wit en zwart), bullebak en vrouw van Phoebus (de laatste twee zijn niet noodzakelijk).

Het verhaal van de vrouw uit BATH: Daniël en Johnny.

Er is uiteraard nog de WAARD (maar die hebben we al bij de aflatkramer vermeld) en CHAUCER zelf.

U hebt het waarschijnlijk al wel zelf opgemerkt: deze pelgrims waren niet echt een elitair gezelschap.

Ik veronderstel dat geen enkel theatergezelschap over zoveel acteurs/actrices beschikt. Gelukkig kan er naar hartelust met dubbelrollen gewerkt worden. Drie, zelfs vier rollen per acteur is ook mogelijk.

7. Muziek:

Inleiding + thema in het begin, voor het Canterbury lied.

"Cantigas de Santa Maria"

Situering : Alfonso X El Sabio (1221-1284)

Bron : Romance d'Amour - Narciso Yepes (DDD) Deutsche Grammophon (Stereo 423 699-2 GH)

Sfeermuziek in de kroeg, verhaal aflatkramer.

"O Roma Nobilis (Goliard Melody)"

Situering : Anonymous 11th Century

Bron : Instruments of the Middle Ages and Renaissance, EMI RECORDS

Sfeermuziek in de kroeg, verhaal aflatkramer.

"Gut Strung (Dance Tune)"

Situering : Ascribed to Tassin (13th Century)

Bron : Instruments of the Middle Ages and Renaissance, EMI RECORDS

Droevig lied van de kraai.

"Poi che da te mi convien (Ballata)"

Situering : Francesco Landini (C. 1325 - 1397)

Bron : Instruments of the Middle Ages and Renaissance, EMI RECORDS

Droevig lied van de kraai.

"Comment qu'a moy (Virelai)"

Situering : Guillaume de Machaut (C. 1300 - 1377)

Bron : Instruments of the Middle Ages and Renaissance, EMI RECORDS

Het lied van Absalon

Referentie : improvisatie door Luc Van den Bergh.

8. Taal:

Even hebben wij met de idee gespeeld om bepaalde verhalen in het dialect te schrijven. Wij hebben deze gedachte laten varen om de leesbaarheid van de brochure niet te schaden. Bepaalde verhalen, zoals de vertelling van de molenaar, kunnen echter gerust in het dialect gespeeld worden. In het verhaal van de baljuw gebruikte Chaucer zelf het dialect van Yorkshire. Door de archaische gij-vorm te gebruiken krijg je ook al een andere - oudere en volksere - sfeer. De meeste pelgrims waren trouwens volkse figuren.

9. Decor:

Zie bijgaand ontwerp. Alle verhalen werden expliciet naar dit decorontwerp geschreven. Let wel op: in de veertiende eeuw bestonden er nog geen stobalen. Op de tekening staan die nog wel. In de brochure werden de stobalen overal vervangen door strozakken.

10. Straattoneel:

Misschien vindt u het totale project te groots en te omslachtig voor uw toneelkring. Toch bent u door "The Canterbury Tales" geboeid en u zou er zelf ook iets rond willen doen. In dat geval zou u kunnen overwegen om er één of meerdere verhalen uit te lichten en deze te brengen als een wagenspel of een strattoneel. De nu volgende tekst kan door een verteller als inleiding gegeven worden.

17 april 1387 :
 Te Southwark, in herberg "De Wapenrok",
 aten dertig pelgrims eerst een stevige brok.
 Dan vertrokken ze naar Canterbury op bedevaart
 onder leiding van een vrolijke waard.
 Ze gaan naar Thomas Becket zijn schrijn
 om er te bidden voor zij die ziek zijn.
 De waard stelde voor een spelletje te spelen,
 dan zou die lange tocht hen niet zo vervelen.
 Elke pelgrim vertelt vier verhalen in het totaal
 ernstig, pikant of met een moraal.
 Twee verhalen tijdens de heenreis
 en twee verhalen tijdens de terugreis
 met een avondmaal als prijs.
 De waard gaat mee als jury
 en dan vertrekken ze naar Canterbury.
 Een molenaar, een baljuw, een kok zijn van de partij,
 een non, een monnik en een ridder zijn er ook bij.
 Geoffrey Chaucer reisde met ons mee,
 hij schreef een boek over al ons wel en wee.

1

Is dat nu allemaal echt gebeurd?
 Of heeft die Chaucer er van alles bijgesleurd?
(Hier neemt de pelgrim die het verhaal zal vertellen het woord.)

In elk geval, plots was het mijn beurt.
 Het was aan mij om het publiek te amuseren,
 ik zei dat ik dat zou proberen.
 Oordeel of ik in mijn opzet slaagde
 en of mijn verhaal de pelgrims behaagde!
(Deze laatste regels kunnen ook door de proloog van het verhaal vervangen worden.)

(Als het verhaal gedaan is, kan de verteller (naast de eindschakel) ook nog met dit vers eindigen.)

Zo, ik heb een verhaal verteld en mijn plicht vervuld.
 Bedankt voor jullie geduld!

Wie er echter gratis mocht eten,
 zullen we nooit weten.
 Chaucers boek geraakte nooit klaar,
 dus kiezen jullie dan maar.
 Misschien was dit verhaal
 niet goed genoeg voor het avondmaal,
 maar een pint verdienen we allemaal!
(De acteurs heffen het glas en groeten.)

11. Slotbemerkingen:

Aan de realisatie van dit project gingen jaren onderzoekwerk vooraf. Wij beschikken dan ook over heel wat achtergrondinformatie betreffende The Canterbury Tales. Tegen betaling van port- en kopieerkosten sturen wij u dit pakketje informatie graag op. Om het enthousiasme van de massa acteurs/actrices nog meer op te wekken, bezochten wij met onze vereniging Canterbury. Het werd een succes, een echte aanrader. Wij deelden aan de reizigers een brochure uit die gegevens en de historische achtergrond van de belangrijkste musea bevatte. Ook deze reisgids kan u bekomen bij:

Dirk Dobbeleers
 Victor Driessensstraat 47
 2018 Antwerpen
 Tel. 03/216.32.04.

De brochure zoals ze hier aangeboden wordt, is goed voor een speelduur van ongeveer drie uur. Dat is uiteraard erg lang. Om het oorspronkelijke werk van Chaucer niet teveel geweld aan te doen en om niet teveel aan het historische kader van de verhalen te raken, wilden wij niet nog meer in de verhalen schrappen. (Ofschoon we ook wel weten dat de monoloog van de aflaatkramer erg lang is.) Volgens ons is het

beter om niet alle vertellingen te spelen en er een tweetal uit te laten. Wat u ook beslist...
Veel plezier ... en succes !!!

SFEERSCHEPPING:

Wanneer de toeschouwers de inkomhal betreden komen zij onmiddellijk in de middeleeuwse sfeer terecht. De hal werd opgesmukt met decorelementen en rekwisieten. Bij de creatie van het stuk stelden wij ook marktkramen op. In die kramen werden aardewerk, informatiebrochures over The Canterbury Tales, aflaten en drank verkocht. De uitbaters van de vestiaire, zij die de plaatsen aanwijzen en het programma verkopen, zijn verkleed en geschminkt in de stijl van het veertiende eeuwse Canterbury.

INTRO/PROLOOG:

Alle acteurs komen op via het podium of langs de inkom van de zaal. Ze vormen een U. Een aantal acteurs staat op het podium. Wie daar geen plaats heeft, vat post langs de wanden van de zaal, op trappen of iets dergelijks. Ze zingen het Canterbury-lied. Daarin werd een deel van de oorspronkelijke proloog verwerkt. Er wordt ook een aantal belangrijke personages voorgesteld.

HET CANTERBURY LIED:

STROFE 1

Wanneer april zijn zoete buien stort
en tal van vogels hun lenteliedjes fluiten.
Dan komen pelgrims met bestemming
Canterbury met hun dertigen allemaal buiten.
Arm, rijk, leek en pastoor.
Dik, dun, ridder of sloor.
Zij baden tot de martelaar die zieken redde
van een moordend doodsgevaar.
Thomas Becket was zijn naam.
Alle Britten kenden zijn faam,
zij kwamen in een kroeg "De Wapenrok" tesaam.

STROFE 2

Het waren pelgrims uit alle standen en
staken dat niet onder stoelen of banken.
Een mooie non opent de rij
de vrouw uit Bath, vijfmaal getrouwd, is er zomaar bij.
Een molenaar ruw en obsceen,
een baljuw krikkel als geeneen.

1

Een dagvaarder zeer edel en trouw.
 De aflaatkramer kreeg de bul van de paus.
 De koopman was zelfvoldaan,
 een kok met slechte naam,
 een foerier, een schipper en anderen zouden volstaan.

STROFE 3

De waard schonk ons een gul onthaal en
 hij verschafte ons allen dadelijk een stevig maal.
 Hij vond altijd wel iets plezant,
 voor 't slapen gaan bedacht hij heel dikwijls iets zo
 pikant.
 Iedereen vertelt deze reis,
 voor een avondmaal als prijs.
 Twee verhalen heen en twee terug ,
 allemaal ware vertellingen met een moraal.
 Ik reis mee en controleer
 wie dat niet wil, betaalt het verteer.
 Mijn beste waard, wij gaan akkoord, wij doen zoals het
 hoort.

(De pelgrims van het eerste bedrijf blijven op of in de buurt van de scène. Zij vormen daar een "tableau vivant" en kunnen vanuit die positie reageren op de verhalen die ze voorgeschoteld krijgen. Zet hen aan enkele tafeltjes om een herberg te simuleren. De waard deelt kwistig bier rond. Vooral de molenaar wordt goed bedeed. Hij zal immers het stuk openen en moet dan al dronken zijn.)

(Nu is de focus op Geoffrey Chaucer gericht. Hij zit aan een kleine schrijftafel en is bezig aan zijn "Canterbury Tales". Zijn gedachten en mijmeringen bevatten nog gegevens van de proloog. Hij vertelt even iets over het verhaal van de ridder. De ridder is namelijk de eerste verteller in het oorspronkelijke meesterwerk. Dit verhaal kan echter moeilijk naar toneel omgezet worden. Onze evocatie begint bij het tweede verhaal, dat van de molenaar.)

De dichter opent zijn boek:

(Chaucer schrijft in het begin op wat hij mijmerend zegt.)

17 april 1387: We vertrekken vanuit herberg "De Wapenrok" te Southwark naar Canterbury. Gisteren heb ik, Geoffrey Chaucer, dichter en schrijver, besloten om met de pelgrims mee naar het heiligdom van Thomas Becket te trekken. Ik zou dan een reisverslag kunnen maken. Wie weet gaan mijn Canterbury Tales de geschiedenis niet in als een meesterwerk? *(Nu vertelt*

Chaucer zonder noteren verder. Alles opschrijven zou immers te tijdrovend zijn.)

Bovendien zou ik tot de heilige Thomas kunnen bidden. Misschien zorgt hij wel voor de wonderbaarlijke genezing van mijn doodzieke vrouw Philippa. Genoeg gedroomd: ter zake nu. Bij het krieken van de dag vertrokken we. We reden enkele mijlen. Toen hield de waard halt om met het spel te starten. Er werd geloot. Wie het kortste eindje trok, moest beginnen te vertellen. De ridder verloor, maar hield woord. Hij vertelde een hoofs verhaal over de fatale liefde van twee ridders, Arcita en Palamon. Zij wilden beiden met de edele Emily trouwen. Arcita werd in een eerlijk duel met Palamon gedood. Even later werd het huwelijk tussen Emily en Palamon ingezegend. Ze leefden in weelde en vreugde verder zonder een keer ruzie te maken.

(De spot boven Chaucer dooft. Terwijl de schrijftafel verwijderd wordt, neemt de waard het woord.)

PROLOOG TOT HET VERHAAL VAN DE MOLENAAR:

WAARD : Het spelletje werd aardig ingezet,
het belooft zeker een tocht vol pret.
Wie is er na de ridder aan de beurt?
Liefst met een verhaal dat ons opbeurt.

MOLENAAR : Ik zal iets vertellen in die aard,
het is meer dan een kruik bier waard.

WAARD : Jij komt beter straks aan de beurt,
als je wat bent opgefleurd.
Jij hebt alleszins genoeg bier gehad,
want je bent ladderzat.
Jij oefent best wat geduld
voor je iedereen in slaap lult.

MOLENAAR : Aan geduld heb ik het schijt
geduld verdoet onze tijd.
Ik heb inderdaad teveel bier gedronken,
maar de waard heeft het voor me ingeschonken.
Het is dus ook zijn fout
als mijn verhaal geen steek houdt.

BALJUW : Laat hem alsjeblief zijn mond houden,
hij zal alleen kwaad spreken over de vrouwen.

MOLENAAR : Elke man spreekt kwaad van zijn vrouw
en toont daarover geen berouw.
Ik zal vertellen hoe een timmerman in zijn eigen bed
een flink paar hoorns werd gezet.

WAARD : Je blijft blijkbaar bij je gedacht.
Vertel maar op: ik wacht!

MOLENAAR : Vanaf nu voer ik een timmerman en zijn vrouw ten
tonele,
samen met een slimme student zullen zij hun stukje
spelen.

HET VERHAAL VAN DE MOLENAAR.

(John, de timmerman komt thuis na een bezoek aan Oseneye. Hij hoort zijn vrouw in huis giechelen. Even later komt Alison de trap af. Ze schikt haar kleren.)

ALISON : Oh, John!

JOHN : Waar kom jij vandaan? Ik ben net terug van Oseneye en het hele huis ligt erbij als een stal. Jij hebt je werk niet gedaan. Wat deed je op de kamer van onze student?

ALISON : Ik bracht Nicolas te drinken. Hij is hard aan het werken. Hij studeert al de hele dag.

JOHN : Jij hebt bij die jonge kerel niets te zoeken. Die student deugt niet. Hij loert de hele dag naar de maan en de sterren.

ALISON : Dat is niet waar. Aan de hand van de stand van de sterren zoekt hij uit wat de toekomst ons brengen zal.

JOHN : Hij is een kwakzalver. Ik hoop niet dat er met hem hetzelfde gebeurt als met die andere sterrenspeurder. Die wandelde met zijn neus in de wolken door het veld terwijl hij in de lucht de toekomst las. En wat gebeurde er? In dat veld lag een mergelput, die zag hij niet en hij viel erin. De mens moet zich niet bezighouden met Gods geheimen. Ik vind die Nicolas een rare gast en daar blijf ik bij.

ALISON : Volk in de kost brengt geld binnen en daar gaat het u toch om, John. De huur van Nicolas' kamer brengt heel wat op. Hij houdt er trouwens alles op orde.

JOHN : Op orde? Je struikelt er over de potten gevuld met kruiden.

ALISON : Je overdrijft. Jij bent jaloers omdat onze student het nog ver zal schoppen. Kijk maar eens naar zijn boeken en rekenstenen die netjes op planken aan het hoofdeinde van zijn sponde staan.

JOHN : Jij blijft bij die kerel weg, en zeker bij zijn sponde. Jij bent mij liever dan mijn eigen lijf, maar ik draai je nek om als je andere venten zot maakt. Je hebt trouwens genoeg werk in huis. Ik ga even naar de smid.

(John af. Alison ruimt buiten wat op. Buiten klinkt muziek. Absalon, de parochieklerk, komt zingend op.)

ABSALON : Alison mijn honingraat,
ik sta voor u altijd paraat.
Alison mijn vogelkijn,
om uw minne val ik in zwijm.
Ik zweer u, mijn parelpracht,
dat ik naar uw liefde smacht.
Als kiemend graan op de akker,
Alison, mijn lief, word wakker!

ALISON : *(Zij lacht Absalon uit.)* Maar Absalon toch, dat is toch geen taal voor een parochieklerk. Heb jij dan geen werk in je kerk?

ABSALON : Toen ik hier aankwam, zag ik John net de deur uitgaan. Hij was, zo te zien, niet erg vrolijk. Hij heeft u toch geen pijn gedaan, mijn liefste meizoen.

ALISON : Mij heeft hij niets misdaan, Heer Absalon, maar hij waarschuwde mij voor aanbidders en vrijers. John is vreselijk jaloers en bang dat hij de bokshoorn blazen mag. Je weet dat een jaloerse en bedrogen vent tekeergaat als een duivel in een wijwatervat. Als John u dus hier aantreft, dan...

ABSALON : Voor uw vent ben ik niet bang, mijn zoete bloesem. Maar zeg mij: "Heb jij de boodschap niet ontvangen die ik naar u zond?"

ALISON : Gisterenavond hoorde ik u zingen bij mijn raam. Je zong als een nachtegaal. Mijn man hoorde uw gezang ook en hij vroeg mij: "Hoor jij Absalon ook zingen onder het venster?" Ik zei hem: "Ik hoor hem maar al te

1

goed, John!" Toen keerde ik me om en deed of ik sliep. Maar John werd wit van nijd en ik hoorde hem sissen en knorren de ganse nacht lang.

ABSALON : Oh, Alison, ik heb geen schrik. Ik zweer het bij Sinte Frideswide. John is weg; ik zag hem gaan. Nu is er tijd voor ons.

ALISON : Maar Absalon toch, denk aan uw eer en stand in de kerk. Dit zijn geen daden voor een parochieklerk. Het wierookvat en het orgel zijn uw instrumenten, geen heupen of andere attributen van een jonge vrouw.

ABSALON : Oh, frisse meibloesem, een parochiedienaar is ook een man. Laat mij uw lenden strelen. Laat mij u koesteren in uw schoot. Laat mij uw bedde warm houden.

ALISON : Heer Absalon, hou toch op, mijn man kan ieder ogenblik thuis komen. We zijn hier trouwens niet alleen. He, Nicolas?

(Nicolas steekt verdwaasd zijn hoofd uit het raam. Bij het zien van de student loopt Absalon vloekend weg.)

NICOLAS : Zo, schone Alison, is dat uw minnaar uit de kerk? Dat waren vreemde woorden en daden voor een parochieklerk. Zo te zien was jij niet echt vol van zijn bekoorlijke liederen en verzen, laat staan van zijn strelingen!

ALISON : *(Terwijl Nicolas naar buiten komt.)* Geen haar op mijn hoofd dat er aan denkt te stoeien met die kerkdienaar. Ik heb hier nog heel wat werk. Zo dadelijk komt John thuis en die vraagt dan weer wat ik heel de tijd uitgevoerd heb.

NICOLAS : John is naar Oseneye. Je hebt dus nog wel even de tijd. Je kan je dag ook plezieriger doorbrengen dan met het schoonmaken van de vloer.

ALISON : Daar gaat het juist om. John is al terug van de abdij van Oseney. Hij is even een boodschap gaan doen bij de smid, maar lang blijft hij zeker niet weg.

1

NICOLAS : *(Terwijl Alison de vloer veegt, grijpt Nicolas haar beet.)* Oh, liefste, doe toch mijn zin. Ik sterf nog door mijn ontembare drang naar uw schoot. Toe, lekker dier, min me nu meteen.

ALISON : Ik wil hier niet zoenen. Schei uit en laat me los, Nicolas. Hou toch je fatsoen.

NICOLAS : Was jij een muis geweest en ik een poes, ik had u zo gepakt, hier terstond.

ALISON : Begrijp het toch, vlerk, mijn man is niet van plan te pijpen op een riet. Als hij ons hier samen ziet, schieten jij en ik er het hachje bij in.

NICOLAS : Vergeef mij! Ik zal u nooit meer begeren. Maar als ik uw liefde niet kan krijgen, dan moet ik sterven.

ALISON : Ach Nicolas, begrijp me niet verkeerd. Het is John, mijn man, die ik vrees. Als hij thuis komt en ons hier ziet spelen, draait hij ons de nek om, dat heb ik toch al gezegd.

NICOLAS : Jij wil me dus wel minnen maar niet hier?

ALISON : Ik wil de hele nacht uw sponde verwarmen, als ik er de kans toe zag.

NICOLAS : Zweer je dat bij de heilige Thomas van Canterbury?

ALISON : Ik zweer het, mijn lief, ik zweer het.

NICOLAS : Dan moeten we dus enkel zoeken naar een plan om uw vent te slim af te zijn.

ALISON : Het plan moet heimelijk en listig zijn, zoniet gaan we er beiden aan.

NICOLAS : Wees gerust, een student die een timmerman niet in de luren kan leggen, zou maar een povere student zijn. Ik heb een plan klaar. Luister!

(Nicolas fluistert Alison iets in het oor. Zij gniffelt en giechelt. Nicolas kletst haar op de lenden, kust haar en gaat zingend weer naar binnen. Alison ruimt nog wat op. Even later komt John op.)

JOHN : Die dwaze Absalon! Ik kwam net van de smidse van baas Gerveys toen ik die parochieklerk tegen het lijf liep. Ik heb hem flink zijn vet gegeven. Sinds hij hier 's avonds aan het raam minneliedereren komt kwelen, doe ik geen oog meer dicht. Bij alle heiligen, als hij zich hier nog laat zien, duw ik zijn ogen eruit. Waar zit Nicolas? Komt hij niet eten?

ALISON : Ik weet niet waar die jongen zit. Toen ik hem daarstraks te drinken bracht, voelde hij zich niet al te best. Misschien ligt hij wel ziek te bed.

JOHN : Nicolas! Kom naar beneden! Het eten is al lang klaar! Zit die verdomde student weer met zijn neus in zijn boeken? Nicolas!

ALISON : Je mag staan roepen wat je wil. Hij blijft doodstil op zijn kamer, wat er ook gebeuren mag.

JOHN : Wat mag er Nicolas toch schelen? Stel dat hij plotseling stierf, hier in dit huis. Het gaat er in de wereld wankel aan toe. Ik zag vandaag een lijk naar de kerk dragen terwijl ik de arme man maandag nog aan het werk zag. Ik zal eens een kijkje gaan nemen. (*John bonst op het raam van waaruit hij daarnet tot Absalon sprak.*) Hei, meester Nicolas, wat scheelt er? Je kan niet de hele dag slapen. (*John gluurt naar binnen.*) Ach, Sinte Frideswide, kom ons ter hulp. Wat is er met hem gebeurd? Hij zit daar naar het plafond te gapen. Hij heeft een vlaag van waanzin beet. Dat komt door al die sterrenkijkerij. Ik heb het altijd wel gedacht: "Je moet in Gods geheimen niet speuren. Gezegend is een leek die nergens van weet". Het moet maar eens uit zijn met al die flauwe kul. (*John gaat naar binnen. Hij komt terug op en sleurt Nicolas met zich mee. John schudt hem door elkaar.*) Hei, Nicolas, kijk omlaag, word wakker! Verdomme, Alison, kijk niet zo. Al zijn spullen moeten hier buiten. Geen boek of kruid blijft hier in huis.